

48057203 : สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

คำสำคัญ : คนบ้านโคก / คนบ้านน้ำ

นันทชัย บุญกอบ : การเปรียบเทียบหมู่บ้านและเรือนพื้นถิ่น “บ้านโคก” และ “บ้านน้ำ” ในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์. ศ.เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์. 107 หน้า.

การตั้งถิ่นฐานในระยะหลังการพัฒนาในเขตลุ่มน้ำโขงสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คนบ้านโคก และ คนบ้านน้ำ หรือ “คนริมน้ำ” พื้นที่ทั้งหมดมีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง เรียกว่า “ป่าบุงป่าทาม” ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงในฤดูน้ำหลากและปลูกข้าวเพื่อกินในฤดูน้ำลด ส่งผลให้วิถีชีวิตมีความแตกต่างไปจากชาวอีสานที่ทำนาจากฝายน้ำล้นหรือน้ำเขื่อนเป็นหลัก หมู่บ้านในกลุ่มลุ่มน้ำสงครามตอนล่างมีรูปแบบการอยู่อาศัยทั้งในเรือนจริงและในเรือนแพที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่จริงของเรือนที่พักอาศัยในอดีตที่มีการประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก เรือน “บ้านโคก” จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีแห่งการหาปลาที่มีทรัพยากรอยู่มากมาย และยังมีพัฒนาการมาสู่รูปแบบของเรือนแพที่เป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราว “บ้านน้ำ” ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน บ้านโคก-บ้านน้ำ หรือ บ้านน้ำ-บ้านน้ำ ที่ส่งผลต่อเรือนและการประกอบอาชีพประมงน้ำจืดบริเวณลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง จึงเป็นประเด็นหลักของการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการตั้งถิ่นฐาน ชุมชนบ้านโคกมีการกระจายตัวของผังอกรอบนอก เนื่องด้วยมีการพึ่งพาทรัพยากรพื้นดินเป็นหลักและยังเคารพระบบนิเวศผ่านความเชื่อต่างๆ ที่สืบทอดมาจากอดีต ส่วนผังของชุมชนบ้านน้ำพบว่าการกระจายตัวยึดเกาะไปตามแม่น้ำและลำน้ำสาขา มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ดีกว่าชุมชนบ้านโคก

รูปแบบเรือน บ้านโคก มีพัฒนาการส่งต่อสู่เรือน บ้านน้ำ โดยตรง เนื่องจากทั้ง 2 ชุมชน ตั้งอยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน และยังมีความสัมพันธ์ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ส่งผลให้วิถีชีวิตที่ต่างกันแต่ยังคงมีรูปแบบของเรือนและพื้นที่ใช้สอยที่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ดีรูปแบบของเรือนทั้งสองชุมชนยังมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอยู่ ด้วยวัสดุอาคารที่ไม่สามารถนำมาใช้นุรักษ์ซ่อมแซมเรือนได้ทำให้การบำรุงรักษามีราคาที่สูงกว่าการเปลี่ยนเรือนใหม่ในรูปแบบก่ออิฐถือปูน รูปแบบและค่านิยมเหล่านี้ยังคงมีอยู่ในชุมชนบ้านโคกและบ้านน้ำ

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

48057203: MAJOR: VERNACULAR ARCHITECTURE
KEY WORD: BAAN KOK PEOPLE / BAAN NAM PEOPLE

NANTACHAI BOONKOB: THE COMPARATIVE STUDY OF THE VERNACULAR HOUSES AND VILLAGES IN LOWER SONGKRAM RIVER BETWEEN UPLAND COMMUNITY "BAAN KOK" AND RIVER-BASED COMMUNITY "BAAN NAM". THESIS ADVISOR : PROF. ORNSIRI PANIN. 107 pp.

The settlement following the development of Khong River could divide into two groups; Baan Kok and Baan Nam (waterfront) people. Overall areas were lowland, or so-called "Pabung Patam". Majority of people earned their living by fishery in great flood season and rice-farming for consumption in neap season. This resulted that their way of living are different from northeastern people who do rice-farming by relying on dike or dam primarily. The village type at the bottom Songkram River laid both real house and raft which were used as instrument for everyday livelihood. This resulted in the change of real residence space which once has been used to do rice-farming. Ban Kok residence had to be adjusted consistently with the environment and the way of abundant fishery. In addition, the residence type has been developed into transient habitation, Ban Nam. Therefore an examination of interrelation comparison of Ban Kok and Ban Nam that might affect the house type and fishery occupation at the bottom of Songkram River was conducted and highlighted to find out the effective environmental solution and in context of sustainable interdependency, and to investigate what the difference and similarity the empty space occupied by the house were utilized between water and land culture in upper northwestern Thailand.

The results have revealed that the ecological variation of the bottom Songkram River has directly impacted the people's settlement. In Ban Kok community, the distribution scheme was typical of group and be characterized of peripheral. This is because of the main dependence of land resource and the faith in ecological system that has been inherited from generation to generation. On the other than, Ban Nam community, the distribution scheme was adhered along the stream and branch rivers. As Ban Nam community economics was more profitable than Ban Kok economics, resulting that people immigrated to make exploitation and having affected the residence type and utility space of household directly, and the change of occupation; for examples, civil servant and merchant. Some quit their routine career while the way of living among fishermen has still emphasized the ecological environment in water stream and Pabung Patam.

The development of Ban Kok house type has been succeeded into Ban Nam residence because the communities are common in the ecology and environment and race relationship. As a result, their ways of living are different while residence type and utility space are the same. However, both communities need for change. With irreparable materials of the building, it causes greater maintenance expense than revamping into masonry. Anyway, these patterns and values have still existed in Ban Kok and BanNam community.

Department of Architecture Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2009
Student's signature
Thesis Advisor's signature